

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

державного педагогічного університету імені Івана Франка. Київ 2024. С. 108. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/77_2024/part_3/77-3_2024.pdf

2. Bohachewsky N. Soree Playing With Expectations: Marianna Martines (1744-1812), Brilliance, And The Harpsichord Sonata In G: Dissertation Prepared for the Degree of DOCTOR OF MUSICAL ARTS / Nadia Bohachewsky Soree ; University Of North Texas. December 2022. 83 p. eng. URL : <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc2048665/>

3. Garcia Gil P. The Keyboard Sonatas By Marianna Martines (1744-1812): Contexts For Performance, Accompanied By A New Edition From The Earliest Sources: A Dissertation Submitted to the Faculty of The Graduate School at The University of North Carolina at Greensboro in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Musical Arts / Patricia Garcia Gil. Greensboro 2024. 169 p. eng. URL : https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/GarciaGil_uncg_0154D_13998.pdf

DOI:

**МУЗИЧНО-ОСВІТНЯ СИСТЕМА КАРЛА ОРФА ЯК УНІВЕРСАЛЬНА
ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ**

*Кравцова Н.Є., канд. пед. наук, доцент
Безкубський С., здобувач магістерського
рівня вищої освіти за спеціальністю А4.13
Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)*

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського

Анотація. У статті висвітлено провідні ідеї музично-освітньої системи Карла Орфа як однієї з найпрогресивніших методик світової педагогічної практики; розкрито принципи орф-педагогіки та завдання, які ставляться перед учителем музичного мистецтва при використанні даної методики; акцентовано увагу на використанні К. Орфом фольклорної основи у форматі вихідних моделей для музикування.

Ключові слова: музично-освітня система, музично-творчі здібності, елементарне музикування, імпровізація, національний фольклор, орф-інструменти.

Abstract. The article highlights the leading ideas of Carl Orff's music education system as one of the most progressive methods in global pedagogical practice; It reveals the principles of Orff pedagogy and the tasks that music teachers face when using this methodology; It focuses on Orff's use of folklore as a basis for musical models.

Keywords: music education system, musical creativity, elementary music-making, improvisation, national folklore, Orff instruments.

Час неупинно рухається вперед, усе змінюється. Сучасна педагогіка не виняток. В українській освіті дедалі ширше розвивається і впроваджується музично-освітня система німецького композитора і педагога Карла Орфа. В закладах загальної середньої освіти та позашкільних мистецьких закладах все більше застосовують систему та ключові принципи «Шульверка».

Карл Орф вважав, що елементарна музична грамотність потрібна кожній людині. Потрібно лише вчасно й делікатно допомогти дитині відчинити двері до світу класичної музики. Тоді вона навчиться не просто слухати, а по-справжньому чути. Музика стане для неї джерелом радості та надійною супутницею в житті.

Концепція Орф-Шульверк сформувалася до середини ХХ століття. К. Орф разом із колегою та соратницею В. Кеетман проводив педагогічні експерименти, шукаючи нові, найбільш природні і ефективні способи вивчення музики для дитини, юнака чи дорослого. У центрі уваги перебувала сама людина, пробудження її внутрішньої музики та всебічний креативний розвиток особистості. Створюючи свою музично-педагогічну концепцію, Карл Орф адресував її, перш за все, вчителям, що працюють з дітьми у сфері музичного виховання.

У п'ятитомному посібнику «Шульверк» (навчання в дії) К. Орф ґрунтовно викладає свою методику, яка заохочує колективне елементарне музикування дітей. Головним засобом музичного виховання в «Шульверку» є музична імпровізація. Дана система максимально адаптована до можливостей та інтересів звичайної дитини. Недарма її назва – «елементарне музикування», де «елементарне» означає «просте», «доступне всім» (ніяк не примітивне). Музикування тут постає як глибокий, органічний синтез різних видів діяльності (спів, рух, гра на музичних інструментах). Основні принципи педагогіки Карла Орфа: креативність; варіативність; комунікативність.

Використовуючи методику К. Орфа на уроках музичного мистецтва вчитель ставить перед собою завдання:

- поєднання креативних та імітаційних методів залежно від мети кожного уроку;
- розвиток ритмічного чуття, музичного слуху й тактильної чутливості;

- формування комунікативних навичок і умінь працювати в команді;
- виховання відповідальності та ініціативності;
- навчання слухати інших і себе не лише в процесі музикування;
- розвиток здатності радіти успіхам інших і надавати підтримку;
- розвиток музичності, емоційної чутливості, сприйняття музики і та формування слухацького досвіду;
- оволодіння грою на ударних інструментах та інструментах дитячого оркестру;
- виконання пісень, розспівок і мелодій на основі заданого тексту;
- набуття навичок ансамблевої гри (музикування).

Головне завдання вчителя музичного мистецтва – через естетичну гру допомогти учням увійти у світ музики, емоційно відчувати та пережити її, створити умови для розвитку творчого мислення та практичного опанування музичних знань. Гра в оркестрі розвиває слух, ритмічне чуття та навички ансамблевого музикування. Особливу увагу в музично-освітній системі К. Орфа приділено музикуванню з акомпанементом «звукових жестів» (термін В. Кеетман). Звукові жести – це гра звуками власного тіла: плескання по стегнах чи грудях, притоптування ногами, клацання пальцями. Саме це стало поштовхом до розвитку ще одного креативного напрямку в педагогіці – body percussion, який давно набув популярності в Європі та в усьому світі.

Адаптовані для педагогіки будь-якої країни, навчальні матеріали «Шульверка» та елементарні музичні інструменти неодмінно повинні ґрунтуватися на національному фольклорі, особливо на дитячому фольклорі.

К. Орф вважав, що ефективність продуктивної творчої навчальної діяльності безпосередньо залежить від матеріалу, який повинен бути елементарним (простим), і далі поступово ускладнюватися в ході навчального процесу. В якості такого первинного матеріалу «Шульверк» пропонує національний фольклор, як музичний, так і мовленнєвий – тобто, імовірно, як при використанні класичного, так і фольклорного, але чужого даній національній культурі матеріалу, система К. Орфа буде працювати не на повну силу, або не буде ефективною взагалі.

Таким чином, адаптуючи орфівську «Музику для дітей» для вітчизняної школи, найбільш ефективним буде використання українського народного фольклорного матеріалу та відповідних традицій фольклорного музикування.

Такий підхід передбачає вправи на основі розучування дитячих народних пісенок, лічилок, закличок тощо. Що стосується традицій українського народного музикування, при адаптації системи Орфа, ймовірно, ефективно буде використовувати українські народні музичні інструменти, що відповідають за функціональністю основним орф-інструментам. При виборі інструментів необхідно враховувати такі фактори, як:

- відповідність підібраних інструментів основним орф-інструментам;
- простота і легкість у використанні даних інструментів;
- вчитель та учні повинні мати можливість з легкістю придбати або виготовити самостійно підібрані народні інструменти.

Отже, використання системи музичного виховання дітей, розробленої Карлом Орфом, створює умови для творчої активності, сприяє розвитку природних музичних здібностей. Вона також забезпечує емоційний комфорт, пробуджує прагнення до музичної імпровізації, розвиває комунікативні якості у процесі колективної творчості й навчає основам музикування – співу та гри на інструментах.

Список використаних джерел:

1. Азарова А. «Шульверк» Карла Орфа як система розвитку музичного слуху дитини / *Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно*. Чис. 3 (39) / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2012. С. 66–72.
2. Голованова А.І. Застосування методики Карла Орфа на уроках мистецтва у сучасній українській школі. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених*. Харків: Електронне видання, 2021. С.115-117.
3. Завалко К.В. Теоретичні аспекти впровадження методики елементарного музикування Карла Орфа в сучасну педагогічну практику. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова*. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти. Київ:2010. С.178-184.
4. Завалко К.В., Фір С.В. Основи орф-педагогіки: навчально-методичний посібник. Черкаси: Друкарня "Черкаський ЦНП", 2013. С.162.
5. Кравцова, Н., Василевська-Скупа, Л., Швець, І. (2025). Виклики сучасної мистецької освіти: перспективи професійної підготовки майбутнього вчителя. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки, Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2025. Випуск 219, 176-181. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-176-181>
6. Онофрійчук Л.М., Кравцова Н.Є. Художньо-педагогічні технології в музичній освіті: навч.-методич. Посібник. Вінниця, 2021. 187 с. https://docs.google.com/document/d/18ldEvtRIDqHx7vZRDMnReOl_-lsvWvJD/edit?usp=drive_link&ouid=100513219958853414858&rtpof=true&sd=true